

Ismeretes a versenyjogi gyakorlatban a zárt árvédelmi rendszer körében kialakult az a tétel, hogy az ár betartási kötelezettség azt a kereskedőt is terheli, aki maga a vonatkozó árbetartási kötelezettséget tartalmazó reverzalist alá nem írta, a mi stilizálásunk nyelvén szólva, aki az árbetartási kötelezettséget el nem vállalta. Ez a példa egyébként élénken mutatja, hogy az el nem vállalt kötelelem a társadalmi szolidaritásnak az egymásra tált emberek nagyobb fokú összeműködésének megkívánt jogtechnikai eszköze. A másik példát a Kúria a szerzőjogi törvény keretében teremtette meg. A Kúria a könyvkiadók egymásközötti viszonyában kártérítési következesek terhe alatt deklarálta a könyvkiadóra a nyilatkozattételi kötelezettséget, hogy valamely műre vonatkozóan áll-e fenn szerzői joga. Dr. Alföldi Dezsőnek most megjelent munkája a Kúriának ezt a döntését akként kommentálja, hogy ez az egyetlen döntés, a maga egyedülállásával is „bírói gyakorlat” értékevel bír. (Lásd dr. Alföldy Dezső: A magyar szerzői jog, 32. lap.) A mi szempontunkból a nyilatkozattételi kötelezettség egymással szerződéses kötelezettségben nem álló felek között keletkezett önálló el nem vállalt kötelelem.

A fentiekben, ha vázlatossággal is, igyekeztünk az el nem vállalt kötelelem gyakorlati létét igazolni és ennek révén az elméleti fogalomképzés szükségességét is indokolni.

Meg kell említenünk, hogy ezzel a jogi csemegével a főváros törvényhatósági bizottságának ülésén egy derék budai csemegekereskedő kedveskedett, akinek indítványára következett a törvényhatóság állásfoglalása.

B. S.

Valóban nem sikkaszt az engedményező, ha a másra engedményezett követelésére hozzá befolyt pénzt saját céljaira használja fel?

A Ppé. 70. §-a a Kúria büntetőjogegységi tanácsát kettős jogkörrel ruházta fel, amennyiben 1. az igazságszolgáltatás egyöntetőségének megóvása végett elébevitt vitás büntetőjogi kérdést *jogegységi döntévennyel* dönti el, 2. *jogegységi határozataiban* pedig dönt a koronaügyésznek a jogegység érdekében benyújtott perorvoslata (Bp. 441. és következő §-ok) felett.

Ezen utóbb említett hatáskörében kelt a 208/1935. számú jogegységi határozat (Jogi Hírlap 1935: 378. sorszám). Az ott eldöntött eset szerint vádlott kötelezte magát, hogy fizetéséből sértettnek havonta bizonyos összeget átenged, és felhatalmazást adott a fizetést kifizető tisztviselőnek, hogy azt az összeget fizetéséből levonja. Az illető tisztviselő a levonást nem teljesítette, hanem az egész összeget kifizette a vádlottnak, aki az engedményezett összeget a sértettnek nem adta át. A járásbíroság a vádlottnak sikkasztás vétségében való bűnösségét megállapította. A

Kúria jogegységi tanácsa a koronaügyész által a jogegység érdekében használt perorvoslat folytán a törvénysértést megállapította és pedig a következő indokolással:

„A sikkasztást a Btk. 355. §-a szerint az követi el, aki a birtokában vagy birlalatában lévő idegen ingódolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy elzalogosítja. A sikkasztás büncelekményének tárgya tehát a törvény világos tartalma szerint csupán idegen ingódolog lehet. Jogok, tehát követelési jog is, a sikkasztásnak nem lehetnek tárgyai. A vádlott a jövőben esedékessé váló havi fizetése meghatározott részeit engedélyezte a sértett részére; ezzel nem testi dolgot, hanem követelési jogot ruházott a sértettre.

A szóbanforgó engedményezés által az egyes fizetési részek nem váltak a vádlottra nézve idegen ingókká, mert azok az engedményezés folytán nem mentek át a sértett tulajdonába.

A vádlott tehát azért, hogy a jogszabályok alapján neki járó és általa jogosan felvett fizetéséből a sértett részére kiadni kötelezett havi 15 P-t sértettnek nem fizette ki, idegen ingódolgot nem tulajdonított el és így a Btk. 355. §-ába ütköző sikkasztást el sem követte”.

Bár a jogegységi határozat az alsóbíróságokra nem kötelező; szemben a jogegységi döntvénnel, amelynek az alsóbíróságokra kötelező voltát a Pp. 75. §-a mondja ki, mégis a rendes eset az, hogy az alsó bíróságok követik a jogegységi határozatban nyilvánuló elvi álláspontot, ha nem is annak formai kötelező ereje miatt, hanem belső meggyőző erejének engedve, de másrészt azon megfontolásból is, hogy ha a koronaügyész a jogegység érdekében perorvoslattal él, a jogegységi határozat elvi álláspontjával ellentétes ítélet amúgysem áll meg.

Így történt azután, hogy egy azóta felmerült esetben a Kúria 3652/1936. sz. határozatával (Jogi Hírlap 1936: 135.) a jogegységi határozat álláspontjára helyezkedett. Itt az eset az volt, hogy a vádlott sértettre engedményezte összes kintlevőségeit, mégis egyeseknek behajtását maga kísérelte meg és a befolyt összeget saját céljaira fordította. Az ítélet ugyancsak felmentő volt.

A gyakorlat tehát a szóbanforgó kérdésben úgyszólván egyik napról a másikra változott meg, mert a Btk. több mint félszázados eddigi hatálybanléte alatt kivételt nem ismerő gyakorlat volt, hogy az engedményező, aki az engedményezett követelésre hozzá befolyt összeget saját céljaira használja fel, sikkasztást követ el. Ha ezzel a kivételt nem ismerő gyakorlattal szemben a bírói felfogás az ellentét kiáltó élességével megváltozott, elkerülhetetlenül szükséges, hogy a határozat indokolását gondosan megvizsgáljuk, és pedig annál is inkább, mert a gazdasági életre nézve igen nagy horderejű kérdéstről van szó.

Az indokolás kiindulópontja az a tétel, hogy a sikkasztás tárgya csak ingó-dolog lehet, helyes. Ezt írja elő világosan a törvény. De vajjon igaz-e az, hogy a követelési jog nem ingó dolog, illetve nem is dolog? E ponton kell az elemzést megkezdeni. Vajjon nézzük-e ennél fogva, mit is mond erről a magánjog, mint sedes materiae? Nem! A magánjogász érthető és tán

menthető elfogultsága ellenére is igazat kell adnunk dr. Angyal Pál professzor nézetének, amelyet ugyan csak a lopás kapcsán fejt ki, de amely mélyreható szemlélete áll a büntetőjog területének egészére. Angyal Pál ugyanis a lopásról írt monografiája 21. s következő lapjain (8—10. §.) a dologról, ingódologról és az idegen ingódologról szólva megállapítja, hogy a jogászai gondolkodásban az a nézet kapott erőre, hogy a „dolog”, „ingóság”, „idegen dolog” fogalma magánjogi kategória, holott ez téves álláspont, mert a magánjog a dolog fogalmát igényeihez képest konstruálja, szemben a dolognak gazdasági, filozófiai, vagy természeti jelentéstartalmával, márpedig miként a magánjog, akként más jogterület, tehát a büntetőjog is a maga sajátos szempontjai szerint állapíthatja meg az öt érdeklő fogalmak tartalmi elemeit és pedig szuverén módon, ami annyit jelent, hogy a büntetőjogot más jogterületek azonos szó alatt rejtőző fogalmi konstrukciói nem kötik. Miértis szerinte csakis a büntető-jogias (szabatosabban: szuverén) felfogás helyes, amely szerint a büntetőjog bármely fogalmat oly tartalommal lölthet meg, mint amilyen az ő céljainak megfelel. Nem kifogásolható ugyan, — mondja ezután —, ha a büntetőjog a „dolog”, „ingóság”, „idegen ingó” stb. fogalmainak kiépítésénél alapul veszi a magánjognak idevágólag kifejecesedett mesterséges fogalmait, de nem zárható el a büntetőjog attól, hogy e fogalmak bármelyikének kereteit saját szemszöge szerint tágítsa, vagy szűkítse.

Tagadhatatlanul igen érdekes és eredeti felfogás, amely lehangolja bizonyos fokig a civilistát, aki a tárgya iránti elfogultságában szívesen hiszi, hogy az ő materiája az alapvető, és ime most azzal a nézettel találja magát szemben, hogy amit eddig bizton hitt, nem is olyan kétségtelen. Tünődésének konkluzióját azonban ekként foglalnám össze: amint a teljes függés nem áll meg, akként a teljes függetlenség sem, mert az, hogy ugyanazon egy állam egyik jogterületének (tehát pld. a magánjognak) valamely fogalma ne fedje a másik jogterület ugyanazon fogalmát, nemcsak ú. n. inelegancia juris, de több annál, mert elvégre a Btk. azon rendelkezéseiben, amely a tulajdonjogot, birtokot védi, a tulajdonjog, birtok stb. fogalomnak mégis csak egyeznie kell azzal a fogalommal, amelyet a magánjog állít fel a tulajdonjog és birtok felől, mert a büntetőjognak az a hivatása, hogy pönális szankcióval védje azt, amit a köz-, magán- stb. jog állít be mint megvédendő jogot. Éppen ezért szerintem csak bizonyos korrekтивummal állhat meg dr. Angyal Pál professzornak egyébként igen gondolatkeltő függetlenségi teóriája, vagy ahogy ő nevezi: szuverénitási elmélete. Hogy tehát ezért a „dolog” fogalmának végére járjunk, mégis csak kérdezzük meg magánjogunkat, mit ért „dolog” alatt. Erre a választ magánjogi törvénykönyvünk javaslatának 433. §-a a következőképen adja meg: „dolog minden testi tárgy. Dolognak kell tekinteni a joguralomnak alávethető természeti erőket is, amennyiben a dologra vonatkozó jogszabályok rájuk illenek”.

Igy hát magánjogunk sem tekinti dolognak a követelési-, szabadalmi-, szerzői-, védjegy- stb. jogot. Annál kevésbbé tekintheti, és nem is tekinti ezeket annak a büntetőjog sem.

Ezek után pedig annak vizsgálatát, vajjon lehet-e követelésen tulajdonjog, lehet-e követelést birtokolni, birlalni (I. idevo-natközön dr. ifj. Nagy Dezső és dr. Ehrnthal Aladár kartár-saim igen érdekes jogvitáját lapunk 1933. és 1935. évfolyamában), a jelen kérdés szempontjából teljesen közömbösnek tartom, mert ahhoz semmi kétség nem férhet, hogy a sikkasztás tárgya ingó-dolog lehet csak.

De nem is itt van a jogegységi határozat tévedése, hanem az indokolás második bekezdésében, amikor azt mondja, hogy „az engedményezés által az engedményezett követelésből történt egyes fizetések nem váltak az engedményezőre nézve idegen ingó-dolgokká, mert azok az engedményezés folytán nem mentek át a sértett tulajdonába”. Ez a jogi (és pedig magánjogi) okfej-tés téves. Az engedmény folytán ugyanis az engedményező hite-lező helyébe az engedményes került. Az engedményező hitele-zőre az engedményezés folytán az engedményezett követelés az engedményezés pillanatától kezdve idegen követeléssé vált, amelyre fizetést a már csak volt-hitelező nem jogosult felvenni, sem kérni, sem elfogadni, mert az engedményezett követelés az ő vagyoni jogköréből kiesett, minélfogva ha ő a követelés tárgyát képező pénzt felveszi, ő reá nézve most már idegen ingót fogad el. Az a pénz idegen ingó az ő birtokában, birlalatában, ame-lyet, ha saját céljaira használ fel, ezzel eltulajdonít, vagyis el-sikkaszt. Igaz ugyan, hogy — amint a jogegységi határozat ki-emeli — az engedményezés folytán az engedményezett követe-lésből történt egyes fizetések nem mentek át az engedményes tulajdonába, de ez éppen azért történt így, mert az engedmé-nyező ezt a reá nézve idegen ingó dolgot (pénzt), amely birto-kába került, eltulajdonította és ezzel a sikkasztás bevezézt bü-nccselekményét követte el. Épp ezért további részében is tévesen beszél az indokolás a vádlott, vagyis az engedményező által jo-gosan felvett fizetésről, mert a fizetést csakis az veheti fel joga-san, akit a követelés illet, ez pedig az engedményezés pillana-tától kezdve az engedményes, minthogy az adós is csak azzal szemben van pénzzszolgáltatásra, teljesítésre kötelezve, nem pe-dig mással szemben.

A törvény betűjéhez való legszigorúbb ragaszkodás, a leg-rigorózusabban követett jogdogmatikum azt igazolja tehát, hogy a jogegységi határozat alapján téves és hogy tehát nem az új gyakorlat a helyes, hanem a több mint félszázados régi. Bár emellett minden további szempont mellékes, mégis megemlítjük, hogy ösztönös jogérzetünket sem elégíti ki, hogy a törvény az engedményezőnek azon eljárása mellett, amellyel a hitelezőt (mondjuk csak ki nyíltan: tisztességtelen módon) félreállítja, retorzió nélkül napirendre tér. Az adósomorált is igen kedvezőt-lenül befolyásolná a gyakorlat ily irányú változása. És végül gondoljunk a hitelélet igen nagy mérvű károsodására. A köve-telés engedményezés — a hitelezés komoly eszköze és alapja és egy olyan tőkeszegény országban, mint a mienk, a jogegységi határozat, amely jogilag téves, a magán és közgazdaság szem-pontjából is káros.

Éppen ezért nézetem az, hogy e kérdést a Kúria elnökének.

vagy az igazságügyminiszternek a Ppé. 71. §. 2. pontjában megadott jogkörénél fogva, sürgősen a Kúria teljes-ülése elé kellene vinnie.

De a praxis számára jegyezzük még meg, hogy az engedményező sikkasztása eszmei halmazatban van *a csalással*, ha fondorlatosan jutott az őt már nem illető fizetéshez, *a hűtlen kezeléssel*, ha az engedményes megbízottjaként jutott hozzá, de a *hitelességgel* is, ha ezzel a hitelezőnek kielégítési alapul szolgált vagyonát a hitelező részére hozzáférhetetlenné tette. Minélfogva a sértett addig is, amíg a mai gyakorlat meg nem változik, feljelentését a tényállás adataihoz képest a sikkasztás mellett ezen bűncselekményekre is alapítsa.

Dr. Balla Ignác.

Magánjogi csalás.

A K. T. 350. §-a szerint az eladó csalás esetén a 346. és 349. §§-ok rendelkezéseire nem hivatkozhatik. A K. T. a csalás fogalmát közelebbről nem írja körül. Valahányszor jogrendszerünk egy fogalomra utal, de magát a fogalmat nem határozza meg, — a bíró a jogalkalmazás során az életfogalmat köteles a törvényi fogalom helyébe iktatni. Ez az eset áll fenn a K. T. 350. §-ánál is, a bírónak azt kell eldöntenie, hogy az eladó magatartása a csalás életfogalmának kritériumát kimeríti-e?

A vétellel kapcsolatos csalásnak a mindennapi élet felfogása szerint két kritériuma van:

a) az eladó mást ad a vevőnek, mint amit ígért, illetve kellekhiányos árút ad,

b) szándékosan ad mást, illetve kellekhiányos árút.

Ha a K. T. 350. §-a alapján kifejlődött joggyakorlatot vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk azt, hogy a bíró az eseti jogalkalmazás során gyakran a csalásnak csak egyik kritériumát kívánja meg és pedig azt, hogy az eladó mást szolgáltatott legyen, mint amit ígért. A szándékosságot a csalás tényállásának teljességéhez nem mindig kívánja meg ilyen kivételnélküliséggel. A csalás alatt tehát mást ért a gyakorlat, mint a közfelfogás és ezzel áttöri azt a szabályt, amely szerint a csalás alatt a csalás életfogalma értendő. Gyakorlatunk tehát e tekintetben törvényrontó.

Ez a tény elegendő ok volna arra, hogy a törvénnyel ellentétes gyakorlat helyességét vizsgálat alá vegyük. Hozzájárul ehhez azonban még egy nagyon fontos szempont: A forgalom biztonsága megköveteli azt, hogy az élet leggyakoribb és legfontosabb ügyleténél, az adásvételnél lehető legrövidebb ideig tartson az ügyleti felek között a függőség.

A K. T. 349. §-a a forgalom biztonságának kellő szem előtt tartásával bő lehetőséget nyújt a vevőnek arra, hogy érdekeit kellőleg megvédhesse akkor, ha az eladó mást ad, mint amit ígért. A 349. §.